

Nr 120.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för vissa inbetalningar till Dalälvens regleringsförening; given Stockholms slott den 4 mars 1921.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Walter Murray.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 mars 1921.

Närvarande:

Statsministern von SYDOW, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, HANSSON.

Departementschefen, statsrådet Murray anförde:

Under år 1916 bildades den s. k. Dalälvens regleringsförening u. p. a., vilken har till uppgift att till gemensam nytta för föreningens medlemmar reglera vattenframrinningen i Dalälven och dess tillflöden. Med anledning av framställning i Kungl. Maj:ts proposition nr 223 beviljade 1916 års riksdag ett anslag å högst 67,000 kronor, att utgå av lånemedel, för gäldande av statens kostnader i anledning av vattenfallsstyrelsens inträde

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 106 häft. (Nr 120.) 1

i denna förening. Därefter har Kungl. Maj:t bemyndigat vattenfallsstyrelsen dels den 30 juni 1916 att för Älvkarleby vattenfall jämte Stall och Nygårdsforsarna, dels ock den 25 januari 1918 att jämväl för Tyttboforsen ingå som medlem av ifrågavarande förening.

Enligt stadgarna för Dalälvens regleringsförening, vilka i sin ursprungliga lydelse som bilaga finnas avtryckta vid nämnda proposition, är föreningen efter de olika regleringsföretag, som den är avsedd att främja, indelad i 8 sektioner, var och en omfattande olika till Dalälvens flodsystem hörande sjöar. Beträffande tillskott till kostnaderna för regleringarnas utförande är varje sektion ett företag för sig. Medlemmarna hava enligt § 6 i stadgarna att göra vissa insatser i föreningen för täckande av dess allmänna förvaltningsutgifter samt kostnaderna för de förberedande åtgärderna m. m. för regleringsföretagen; och beräknades det av 1916 års riksdag beviljade anslaget motsvara statens kostnader i dessa hänseenden. Vidare hava medlemmarna — vad staten angår dock först efter beslut i varje fall av statsmakterna — att för varje regleringsföretag tillskjuta dels ett belopp A, avsett att täcka anläggningskostnader för företaget ävensom skadeersättningar i anledning av det samma, dels ock ett belopp B, varav räntan skall användas till täckande av driftkostnader och övriga utgifter för företaget. I mån av behov äger föreningen därjämte, enligt i § 12 av stadgarna angivna grunder, besluta uttaxering å medlemmarna. Beträffande sättet för inbetalningen av ovanberörda avgifter må hänvisas till den redogörelse härutinnan, som lämnats i innevarande års proposition angående tilläggsstat till riksstaten för år 1921, avdelningen Utgifter för kapitalökning, sid. 38—39.

I skrivelse den 24 februari 1921 har nu vattenfallsstyrelsen till en början anfört:

»Å sammanträde den 13 december 1920 har regleringsföreningen beslutit antaga vissa ändringar av och tillägg till föreningens stadgar, vilka ändringar och tillägg vattenfallsstyrelsen härmed får underställa Kungl. Maj:ts godkännande, så vitt de röra kronans rätt.

Den viktigaste av dessa ändringar avser § 6, vilken handlar om föreningsmedlemmarnas insatser till föreningen. Ändringen avser här huvudsakligen den till paragrafen hörande bilagan, vari beloppen av insatserna inom de olika sektionerna angivas. En avsevärd höjning av dessa insatser, som jämlikt stadgarna skola användas till föreningens allmänna förvaltningsutgifter med mera, har av föreningen befunnits nödvändig.

Det sammanlagda belopp, som borde täckas av insatser, beräknades vid föreningens stiftande år 1916 till 400,000 kronor. Summan av de i enlighet härmed fastställda insatsbeloppen kom dock ej att uppgå till mer än 396,770 kronor, beroende på att Korsnäs aktiebolag icke, såsom påräknats, ingick som medlem i

föreningen. Genom förevarande stadgeändring hava insatserna inom föreningens olika sektioner blivit höjda till belopp, varierande mellan 200 och 300 procent av de ursprungliga beloppen. Summan av insatserna skulle härigenom uppgå till 869,265 kronor.

Såsom motiv för höjningen har föreningen anfört dels penningvärdets sedan tiden för insatsernas ursprungliga fastställelse inträffade fall, dels ock att kostnaderna för förberedande åtgärder — rättegångskostnader, utredningar genom sakkunniga med mera — särskilt för Siljans reglering dragit större utgifter än som kunnat beräknas.

Av de ursprungliga insatserna skulle på kronan såsom ägare av Älvkarlebyfallet belöpa 53,360 kronor. Detta belopp hänförde sig emellertid till en vid Älvkarleby utnyttjad fallhöjd av 18.1 meter. Då sedermera större fallhöjd, nämligen 19.7 meter, blivit utbyggd, tillkom för kronans del ett insatsbelopp av 4,720 kronor att betala för ytterligare 1.6 meters fallhöjd. Sammanlagda insatsbeloppet för Älvkarlebyfallet uppgick härigenom till 58,080 kronor.

För det år 1917 av kronan förvärvade Tyttbofallet utgjorde insatsbeloppet 16,210 kronor. Summan av de på kronans fall belöpande ursprungliga insatserna uppgick sålunda till 74,290 kronor.

De nya insatsbeloppen hava föreslagits bliva för Älvkarlebyfallet 122,775 och för Tyttbofallet 34,270 kronor eller sammanlagt 157,045 kronor. Den på kronan belöpande ökningen uppgår alltså till 82,755 kronor.

Genom brev den 30 juni 1916 samt genom beslut den 25 januari 1918 och den 31 december 1919 har Kungl. Maj:t för gäldande av statens kostnader i anledning av inträdet i regleringsföreningen (insatser med mera) anvisat 67,000 kronor respektive 12,157 kronor 50 öre och 4,052 kronor 50 öre, sammanlagt 83,210 kronor. Av dessa anslag återstår ett belopp av 355 kronor 89 öre. Att märka är emellertid därjämte, att av den ursprungliga insatsen för Tyttbofallet hade, före kronans köp därav, inbetalats 4,052 kronor 50 öre, varför ett häremot svarande belopp blir för ändamålet disponibelt. I detta sammanhang vill vattenfallsstyrelsen även erinra, att Stora Kopparbergs bergslags aktiebolag, som övertagit Söderfors bruks aktiebolags rättigheter och skyldigheter, enligt ett mellan staten och sistnämnda bolag upprättat kontrakt, godkänt av 1911 års riksdag, är skyldigt att betala 15 procent av de på Älvkarleby kraftverk fallande kostnaderna för Dalälvens reglering, för så vitt de avse den vid avtalets ingående utbyggda fallhöjden, 18.1 meter. Av dessa medel har bolaget till vattenfallsstyrelsen hittills inbetalat 46,597 kronor 35 öre. Därest jämväl detta belopp, såsom lämpligt synes, tages i anspråk för täckande av insatsbeloppens ökning, begränsas det ytterligare anslagsbehovet för ändamålet till 31,749 kronor 26 öre.

Övriga ändringar av och tillägg till föreningens stadgar framgå av en till styrelsens skrivelse fogad bilaga, därå de ändrade paragrafernas förutvarande och nya lydelse parallellt angivits. Såväl ändringarna som tilläggen, vilka i övrigt ej synas vara av natur att närmare beröra kronans rätt, hava av vattenfallsstyrelsen befunnits väl motiverade.»

Vidare har vattenfallsstyrelsen framställt begäran om vissa tilläggsanslag för reglering av sjöarna Amungen, Ljugaren och Balungen. Härutinnan må erinras, att 1918 års lagtima riksdag, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 306, dels bemyndigat vattenfallsstyrelsen att för-

binda kronan såsom ägare av Älvkarleby vattenfall med därtill hörande forsar att till utförande av regleringsarbeten vid nämnda sjöar enligt av Dalälvens regleringsförening utarbetad plan lämna de bidrag, som jämlikt föreningens stadgar åläge ägare av vattenfall, dels till bestridande av på staten belöpande andel av kostnaden för dessa regleringsarbeten anvisat ett reservationsanslag av 262,760 kronor, att utgå av lånemedel, dels ock för fullgörande av de på staten belöpande förskottsinsbetalningar till föreningen, som betingades av att ägarna av obebyggda fall i Dalälven icke vore skyldiga att omedelbart inbetala på dessa fall belöpande andelar i regleringskostnaden, anvisat ett reservationsanslag av 183,000 kronor, att utgå av tillfälliga lånemedel.

Vattenfallsstyrelsen yttrar nu:

»I den skrivelse, som låg till grund för nämnda proposition, redogjordes för den beräknade båtnaden av och kostnaden för dessa regleringsföretag. Såsom av denna redogörelse framgick, beräknades anläggningskostnaderna för sjöarna Amungens och Ljugarens reglering av föreningen till 1,000,000 kronor för Amungens och 420,000 kronor för Ljugaren.

Vid fullföljandet av dessa företag har regleringsföreningen rönt olägenhet därav, att enligt stadgarna de på obebyggda fall belöpande andelarna i byggnadskostnaden icke behövt omedelbart inbetalas till föreningen. För att råda bot härpå hava de föreningsmedlemmar, vilka ägt bebyggda fall — däribland även, med Kungl. Maj:ts medgivande, vattenfallsstyrelsen — efter fördelning sinsemellan förskottsvis tillhandahållit föreningen jämväl de obebyggda fallens kostnadsandelar. Emellertid har det nu likväl befunnits omöjligt att utan överskridande av de beräknade totalkostnaderna fullborda ifrågakvarande arbeten. Å förberörda sammanträde den 13 december 1920 har därför föreningen, på grund av uppgjorda beräkningar över ytterligare erforderliga medel, beslutit dels en uttaxering av 20 procent å samtliga A-belopp för sjöarna Amungens och Ljugarens reglering, dels ock att hemställa till dem av föreningens medlemmar, vilka vore ansvariga för utkrävbara A-belopp för samma regleringsföretag och tidigare lämnat förskott för täckande av de delar av kostnaderna därför, som belöpte på icke bebyggda vattenfall, att lämna ytterligare försträckning med 20 procent å förut förskottade belopp.

Beslutets innebörd, i vad det avser kronans vattenfall, framgår av följande tabell:

Ytterligare inbetalning för sjön Amungens reglering.

Fallägare	Vattenfall	Fallh. m.	Fastställda A-belopp ¹	20 % därå	Inbetalda förskott	20 % därå	Summa att ytterligare inbetalas av ägare t. bebyggda fall
Staten	Tyttbo	5.50	38,210	7,640	—	—	—
	Älvkarleby	19.70	136,850	27,370	128,830	25,760	53,130
<i>Ytterligare inbetalning för sjön Ljugarens reglering.</i>							
,	Tyttbo	5.50	20,630	4,130	—	—	—
	Älvkarleby	19.70	73,910	14,780	37,670	7,530	22,310

¹ Inbetalda för Älvkarleby, ej för Tyttbo.

Jämväl för fullbordandet av sjön Balungens reglering erfordras ytterligare medel, här dock endast i form av förskott för obebyggda fall. Det har visat sig nödvändigt, att dylika förskott nu lämnas med väsentligt högre belopp än de ursprungligen beräknade.

Av den i kostnadsförslaget för detta regleringsföretag upptagna totala anläggningskostnaden, 380,000 kronor, beräknades från början den huvudsakliga delen komma att täckas av de på bebyggda fall belöpande A-beloppen, medan den mindre, på obebyggda fall belöpande delen skulle täckas genom räntefria förskott från ägarna av bebyggda fall. Man räknade härvid med, att regleringsdammen vid Balungen icke skulle komma till utförande förrän i samband med utbyggandet av det Kopparbergs och Hofors sågverksaktiebolag tillhöriga Tängersfallet, vilket därför vid uppgörandet av kostnadsfördelningen för företaget — i motsats till vad som skett i fråga om sjöarna Amungen och Ljugaren — togs med i räkningen såsom bebyggt. Man utgick alltså från, att det på Tängersfallets hela fallhöjd belöpande A-beloppet för Balungens reglering skulle bli utkrävt under arbetenas fortgång. Emellertid anmälde sedermera fallets ägare, att det icke vore meningen att utbygga hela fallhöjden utan endast en mindre del därav. I själva verket torde frågan om Tängersfallets bebyggande hava blivit uppskjuten på obestämd framtid.

Då sålunda sammanlagda beloppet av på bebyggda fall belöpande, utkrävarbara A-belopp blev avsevärt mindre än beräknat, måste i stället en större del av den totala anläggningskostnaden tills vidare täckas genom förskott. Den på Älvkarlebyfallet belöpande delen av de av föreningen ytterligare äskade förskotten utgör 48,960 kronor.

Till bestridande av på staten belöpande andel av kostnaderna för ifrågasvarande trenne regleringsföretag ävensom för fullgörande av förskottsinbetalningar därför har Kungl. Maj:t genom brev den 28 juni 1918 ställt till styrelsens förfogande tvenne reservationsanslag å 262,760 respektive 183,000 kronor. Det förra av dessa anslag är helt förbrukat, av det senare återstår ett belopp av 16,500 kronor.

Såväl för sjöarna Amungens och Ljugarens som för Balungens reglering hava sålunda redan avsevärda belopp utbetalats. Av ovanstående tabell framgår, vilka kostnader staten för de bägge förstnämnda sjöarnas del hittills haft; för sjön Balungens reglering hava utbetalts 52,000 kronor, utgörande på Älvkarlebyfallet belöpande A-belopp. Något förskott för detta företag har däremot ännu icke lämnats.

Ifråga om den beslutade uttaxeringen å A-beloppen för Amungens och Ljugarens reglering vill styrelsen erinra, dels att beslutet står i överensstämmelse med regleringsföreningens stadgar, § 12 mom. D., dels att styrelsen med stöd såväl av förenämnda brev den 28 juni 1918 som av brev den 31 december samma år förbundet kronan att till förevarande regleringsarbeten lämna de bidrag, som jämlikt föreningens stadgar åligga ägare av vattenfall. Vattenfallsstyrelsen torde sålunda böra sättas i tillfälle att fullgöra föreliggande betalningsskyldighet till föreningen, och erfordras för sådant ändamål ett belopp av 42,150 kronor.

Beträffande de av föreningen äskade ytterligare förskotten för utförande av ifrågasvarande regleringsarbeten, vilka beräknats kunna fullbordas under instundande vår, får vattenfallsstyrelsen jämväl tillstyrka, att Kungl. Maj:t måtte för ändamålet anvisa erforderliga medel. Förskotten skola av föreningen återbetalas,

i mån som de fall, på vilka de belöpa, blivit bebyggda, dock senast inom 15 år efter det A-reverserna för dessa fall blivit utfärdade.

De på kronan belöpande, av föreningen nu begärda förskotten uppgå sammanlagt till 82,250 kronor. Efter avdrag av det av anslaget för ändamålet återstående beloppet, 16,500 kronor, begränsas anslagsbehovet till 65,750 kronor.»

Samtliga de erforderliga anslagsbeloppen har vattenfallsstyrelsen äskat å tilläggsstat för år 1921.

Departementschefen.

Av vad ovan anförts framgår, att statsmakterna redan tidigare fattat beslut ej endast om vattenfallsstyrelsens inträde i Dalälvens regleringsförening utan även om statens deltagande i förenämnda regleringsföretag, avseende sjöarna Amungen, Ljugaren och Balungen. Mot de av styrelsen nu äskade beloppen för gäldande av ökade insatser i föreningen för dess allmänna förvaltningskostnader med mera samt av merkostnaderna för berörda regleringsföretag finner jag intet att erinra. I likhet med vad förut ägt rum, torde härvid den på kronan belöpande summa, som skulle förskjutas, eller 65,750 kronor, böra äskas som anslag att bestridas av tillfälliga lånemedel, varemot övriga belopp, i avrundat belopp tillhoppa 73,900 kronor, böra bestridas med fast upplåning. Jag erinrar härvid, att medel för nu ifrågavarande ändamål ej i statsverkspropositionen beräknats, men att emellertid någon ökning av lånemedlens slutsumma ej behöver ske, då, enligt vad i särskild proposition närmare angivits, vissa förslag, för vilkas genomförande medel reserverats under utgifter för kapitalökning, ej komma att för riksdagen framläggas.

Frågan om ändring i föreningens stadgar i de av vattenfallsstyrelsen angivna häseenden lärer det ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra.

På grund av vad jag nu anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till bestridande av statens kostnader för insatser i Dalälvens regleringsförening ävensom för utförande av regleringsarbeten vid Amungen, Ljugaren och Balungen, utöver för berörda ändamål tidigare beviljade medel, på tilläggsstat för år 1921 bevilja ett reservationsanslag av 73,900 kronor, att utgå av lånemedel;

dels för fullgörande av de på staten belöpande förskottsinbetalningar till föreningen, som betingas av att ägarna av obebyggda fall i Dalälven icke äro skyldiga att omedelbart inbetala på dessa fall belöpande andel i kostnaden för nämnda regleringsarbeten, på tilläggsstat för år 1921 auvisa ett reservationsanslag av 65,750 kronor, att utgå av tillfälliga lånemedel;

dels ock, vid bifall till vad sålunda föreslagits, besluta, att de i förslaget till tilläggsstat för år 1921 bland inkomsterna under rubriken »Fast upplåning» upptagna lånemedel skola höjas med 73,900 kronor samt de under rubriken »Tillfällig upplåning» upptagna lånemedel med 65,750 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Ädelgren.
